

FRANSA İŞÇİ SINIFI VE ÖĞRENCİLERİNDEN ÖRNEK

M. Şehmus GÜZEL

Birkaç aydır sürekli eylem içinde bulunan, daha 23 Şubat'ta birkaç kentte "faculte morte" (ölü fakülte) yani genel grev yapan öğrenciler, hükümetin 24 Şubat 1994'te yayınladığı kanun kuvvetindeki iki kararname ile tam manasıyla ayaklandılar. Hükümet CİP (Mesleki Bütünleştirme Sözleşmesi) adını vermesine karşın, işçi sendikaları, öğrenciler ve uzmanlarınca SMİC-Jeunes (Gençler İçin Enaz Ücret) diye isimlendirilen karamameler, patronlara, 25 yaşından küçükleri, SMİC'in (Enaz Ücretin) yüzde 80'i ücretle çalıştırma olanağı/hakkı veriyor. Kimi durumda bu oran %30'a kadar düşüyor. Gençlerin işgücünü "işportalamak" biçiminde değerlendirilen bu düzenleme, başta CGT ve CFDT bütün işçi sendikalarının ve öğrenci derneklerinin tepkisini çekti. UNEF (Fransa Öğrencileri Ulusal Birliği. Fransız Komünist Partisine yakın) ile UNEF-ID (Fransa Öğrencileri Ulusal Birliği-Bağımsız ve Demokratik. Sosyalist Partiye ve devrimci örgütlere yakın öğrencilerin yönetiminde) tepkilerini önce basın açıklamalarıyla yansıttılar. Bu arada fakültelerde öğrenciler toplantılar, genel kurullarla gösteriler düzenlemeye başladılar. Şubat ayının sonu ve mart ayı bir dizi gösterilere tanık oldu. Bunları neredeyse günü gününe **Aydınlık**'ta ki yazılarım la yansıttık. Burada ayrıntısına girmeden 17 Mart 1994 Perşembe günü bütün Fransa'da düzenlenen gösteriye yer vermek istiyorum. İlk kez burada yayınlanan bu yazıda, otuz yıldır bir türlü birlikte eylem yapmak istemeyen dört işçi konfederasyonu, CGT, FO, CFDT, CFTC'nin sendikal birlikten kaçamayacakları noktaya gelmelerinin önemi vurgulanmak amaçlanıyor. Fransa'da kazanılmış haklara dokunulamayacağını bundan daha anlamlı başka göstericisi yoktur: Enaz ücrete ve öğrencilerin gelecekteki başarı/yükselme ölçütü diplomalarına dokunulması üzerine hükümetin kararnameğine karşı, özünde siyasi, yapılış biçimiyle genel eylemler sonucu hükümet kararnameğini önce değiştirdi. Ancak öğrenci ve işçilerin ısrarlı ve kararlı mücadelesi sonucu iptal etmek zorunda kaldı. İşçi sınıfının ve

öğrencilerin birlikte elde ettikleri bu başarı, bir gösteri serüveni vesilesiyle, anılmaya değer.

Önce Paris'teki gösteriyi ayrıntılı bir biçimde anlatıyorum. Böylece Paris cadde, bulvar ve sokaklarında yükselen sesleri duyurmak istiyorum. Sonra Fransa'nın diğer kentlerindeki gösterileri önem sırasına ve bölgelere göre aktarıyorum:

PARİS : SENDİKAL BİRLİK GÖSTERİSİNİN BAŞARISI

Paris'in 14. Mahallesi'nde **Denfert-Rocherau** Meydanı tıklım tıklım. Kortejin sonu henüz bekliyor: CGT (Genel İş Konfederasyonu) işçileri, LO (İşçi Mücadelesi. Devrimci-Marksist örgüt), LCR (Devrimci Komünist Birlik) militanları sıranın kendilerine gelmesini beklerken sloganlarını atıyorlar, bildiri dağıtıyorlar. Liseliler, öğretmenleriyle birlikte yürüyorlar. Biz de peşlerindeyiz. Güvenlik nedenleriyle kortej, geniş bulvarlardan geçmiyor: **Froidevaux** Sokağı'ndayız. Sağımızda **Montparnasse** Mezarlığı. Vitriksiz, dükkansız sokaklar. **Chateau** Sokağı'na varınca Eiffel Kulesi karşımızda bütün görkemiyle: Yürüyüş kolu sanki sokaktan Kuleye, oradan gökyüzüne. **Pasteur** Bulvarı'nda lüks bir lokantanın önünden geçerken bütün vitrinlerinin tuzla-buz edildiğini görüyoruz. Duvarlarda **Jesus revient**" (İsa geri geliyor) yazılı dinci afişleri gören JC (Komünist Gençler) ile UEC (Komünist Öğrenciler Birliği) militanları ellerindeki afişlerini yapıyorlar, kahkahalar arasında. **Sevres** Sokağında, **Necker Hastanesi** katlarından ve önünden bakışan, el sallayan sağlık emekçilerine büyük tezahürat: "Hastabakıcılar, doktorlar aramıza" deniliyor. Erkek ve kadınlar birbirlerini karşılıklı alkışlıyorlar. CFDT (Demokratik Çalışanlar Fransız Konfederasyonu) işçileri kalabalık. Daha önceki FO (İşçi Gücü) üyeleri oldukça azdılar. CFTC (Hıristiyan Çalışanlar Fransız Konfederasyonu) işçileri ise yazmaya değmez, ancak 150-200 kişi, herhangi bir lise temsilcisinden

bile az. CFDT'lilerin çoğunluğu Paris bölgesi Metal İşçileri Sendikası'ndan ve başarılı grevleriyle dikkat çeken Air-France'dan. Sloganları: "Enfants souspayes, parents licencien". Çocuklara az ücret ana-babalara çıkış. Sonra ekliyorlar: "İşte yarattığımız toplumu-muz."

Kontejin başında CGT genel sekreteri (Türkiye'deki örgütlenmede genel başkanlığa tekabül ediyor) Louis Vianet, CFDT genel sekreteri Bayan Nicole Notat, CFTC, FEN, FSU genel sekreterleri, FO genel sekreteri Marc Blondel arkada "kendi yoldaşlarıyla" yürümeyi tercih etti. Otuz yıldır biraraya gelmeyen sendikacılar ilk kez biraradalar. Ama aile fotosu çek-tirmeye henüz hazır değiller. Kolkola yürümek istemediler. Otuz yılın çelişkileri bir günde maalesef giderilemiyor. Ama öğrenciler ve gençler sendika bürokratlarını biraraya getirmeyi bildiler. Dahası müzikte bile gençlerin modası egemen: CFDT, Cezayir kökenli müzik ustası Khaled'in *rai* parçalarını, FO en kralından rock, gençler ise Fransız rockunun son yıllardaki ünlü ikilisi *Les Rita Mutsuko*'yu çaldılar yürüyüş boyunca. Bu arada kamyonlardaki orkestralar ile CFDT'li işçilerin kendi orkestraları havaya katıldılar. Sendikalar bütün işletmelerde ve 35 ilde ortak çağrı yaptılar. Ancak perşembe günü yürüyüşe katılabilmeleri için işi bırakmaları gereken işçilerin çoğunluğu çağrıya uyamadı. O yüzden geçen cumartesi tek başına 150-200 bin kişiyi Paris'te toplayan CGT gösterisinin yanında bugünkü kırk-elli bin kişilik gösteri CFDT, FO ve CFTC'nin CGT ile bu konuda yarışamayacağını da kanıtı. CGT, örgütlemek ve eyleme geçirmek konusunda daha deneyimli. Daha inaçlı militan ve üyeleri sahip. *SMİC-Jeunes*'ün işletmelerindeki ücretleri aşağı çekme tehlikesini gören sendikalar, delegelerine işletmelerde mu tür bir ücretin uygulanmasına şiddetle karşı durmalarını bildirdiler: *SMİC-Jeunes* ile çalışın olmamalı. Sendikacılar bu uygulamanın ve hükümetin inatçılığının "bir yer sarsıntısına" yol açabileceğini görüyorlar.

DESPARADOS KEUF (KÖFLERE KARŞI)

Yürüyüşün başından beri iki yüz kadar genç ne korteje giriyor. Ne kararlaştırılmış sloganları atıyor. Ağzlarında "*ni que ta mere*" (ananı...) gördükleri gazeteciye, televizyon kamerasına ve vitrinlere saldırıyorlar. Sendikaların militanları birkaç kez bu çocukları sakinleştirmeye çalıştı. Ama anlayan beri gelsin. Liseliler kendi kordonlarını oluşturdular. Sendikacılar kendilerininkini: "Yağmacılar" lakabı takılan başıbozuk, aslında Paris banliyölerinin yoksul ailelerinin "baldırı çıplak" çocukları aralarına girmesin diye. Ama o zaman kaldırımlar onlara kaldı. Ve onlar da "kötülüklerini" yaptılar kaldırımlarda. Asıl olanlar *Rodin Müzesi* önünde oldu. Fransa büyük

burjuvazisinin çocuklarının okuduğu *Victor Duruy Lisesi*'ne vardığımızda manzara ağlatacak cinstendi: Gösteriye katılmaları yasak öğrenciler pencerelerden ve avludan göstericileri sempatiyle izliyordu. Ama avlu pencereleri demir parmaklıklı. Kaldırımdaki yoksul çocuklar bağrıışmaya başladı: "Kurtarın kendinizi! Firar ediniz! Gelin yürüyüşe!"

Yoksul çocuklar pencerelerdeki güzel kızlara hava olsun diye mi bilinmez başladılar *West-Side-Story* görüntülerine: Sıra sıra otomobillerin üstünden birinden diğerine zıplayarak koşturmalar. O sırada bir televizyon kanalına ait kamyon görüldü. Birkaç genç, yüzler maskeli, kaldırdılar ve devirdiler kamyonu. Sonra çaktılar kibriti. Önce alevleri, sonra yükselen siyah dumanı gören iyi aile ana-babaları, sendikacılarla iyi aile çocukları liselilerin bir bölümü gösteriyi oldukları yerde kestiler. Yürüyüş kolu o an *Invalides* Meydanı'na varmıştı. Panik içindeki sendikacılar metrolara doluştular. Meydan'da kalan gençlerin birkaçı 3. Aleksandr Köprüsü üzerindeki CRS polislerine yöneldi. CRS'ler yanlarında sivil polislerle saldırdılar. 2.800 CRS/üniformalı yanında, 400 sivil görevli. Yirmi üniformalı on kadar sivilden oluşan polis "birlikleri" yakaladıkları gençleri tekmetokat gözaltına aldılar. Bu arada yağmacılar ve öğrencilerin bir kısmı "Kahrolsun burjuvazi" sloganlarıyla çevredeki evlerin camlarını taşlamaya başladılar. *Invalides* Binası'nın som altın kaplamalı ve 1989'da yenilenen kubbesi Meydan'a bakıyor. Çocuklarını enaz ücretten daha az ücretle çalıştırmak isteyen dünyanın dördüncü en zengin ülkesi Fransa'nın burjuva demokrasisi işte böyledir: Çocuklarına "sesini kes ve 3790 Frank aylıkla çalış" der. Ama şan olsun diye milyonları bir kubbeye yatırır. *Invalides* Meydanı'ndaki köşe kapmaca/çatışma iki saatten fazla sürdü. Bu arada polisin tavrını ve yağmacıların davranışlarını protesto için oturma eylemi yapan elli kadar öğrenci de saat 20'ye doğru gözaltına alındılar. İçişleri Bakanının emiri: Meydan en geç saat 20'de otomobillere terkedilmeli/"normal" biçimine sokulmalı. Toplam iki yüz gözaltı. Bunlar suçüstü kuralına göre tutuklandılar hemen.

Keuf, banliyölerin yoksul çocuklarının dilinde, argodaki *flic* sözcüğünün ters çevrilmesiyle elde edildi ve *polis* anlamına gelir. Banliyölerin yoksul çocuklarının konuşmalarını bilmeyen katiyen anlayamaz. Siviller ve CRS'ler arasında onlar gibi yoksul aile çıkışlı birçok polis var. Yürüyüş boyunca gördük: Polisler yağmacıların yanında. Ve belki iş bulamasaydılar, onlar da yağmacı olacaktı. Ancak burjuva düzen bu çocukları karşı karşıya getiriyor. Gençler "çelişkiyi" kendileri ve (polis teşkilatını bizzat sorgulamadan, kurum olarak değerlendirmeden) polis-kişilerle, eşit olmayan araç-gereçlerle (örneğin

sopaya/copa karşı yumrukla) dövüşerek, aşmaya çalışıyorlar. Burada toplumsal mücadele bakımından kesin bir "yanılsama" yaşanıyor. Ancak siyasi bilinç ve siyasi örgütlenmeyi yadsıyan, sendika, dernek ve benzeri örgütlenmeleri bürokratik görerek dışlayan banliyölerin baldırı çıplaklarının gösterilere kattıkları şiddet unsuru tedirgin edici. Çünkü örgütsüz ve gelişigüzel şiddet her türlü provakasyona açık...

Nitekim 10 Mart'taki gösteride "yağmacı" gençlerin, Paris'in sık mahallelerinden **Montparnasse**'dan geçilirken mağaza vitrinlerini kırdıktan sonra, giysi, spor malzemesi, radyo ve benzeri şeyleri yağmalamaları burjuva basını ve televizyonlar tarafından öncelikle kullanıldı. Oysa gösteriyi düzenleyen öğrenciler yağmacıları engellemeye çalıştılar. Onlarla kavga etmek pahasına. İçişleri Bakanı, ertesi gün, yaptığı açıklamada, göstericilerin isteklerinden ve hükümetin yanıtından söz edeceğine, yağmacıların "hakettikleri cezayı alacaklarını, devleti yenemeyeceklerini" anlattı. Öğrenci eylemini karalamak istedi.

12 Mart gösterisinde ise, CGT, yağmacı takımının aynı şeyleri yinelemesini önlemek amacıyla iki bin militanını gösterinin güvenliğini sağlamakla görevlendirdi. Yağmacılar gösteriye yaklaştırılmadı. Böylece gösterinin, birkaç gencin açgözlülüğü sonucu, kamuoyu önünde kredi yitirmesi önlendi.

Gençlerin gösteriyi amacı dışında kullanmaları engellendi. Ama onları eleştirenler bile, yaptıklarının bir tür gösteri/protesto eylemi anlamına geldiğini teslim ediyorlar: Yoksul ana-babaların yarınlarından umutsuz çocukları umarı yağmada arıyorlar. Burjuva düzeninden kendilerince "intikam" alıyorlar/al-dıklarını sanıyorlar. Bu olgu günümüz Batı toplumlarında sıklaştı artık. Her hafta sonu ve her fırsatta polisle çatışma çıkarılıyor, dükkanlar yağmalanıyor. Bunlar bir yerde umutsuzluk isyanı. Gençlerin "banliyö savaşları", "şehir gerillaları" önümüzdeki zamanların şiddetinin öncü belirtileridir.

BÜTÜN FRANSA'DA YÜZDEN ÇOK GÖSTERİ: VE BEŞ YÜZ BİN KİŞİ YÜRÜDÜ

17 Mart 1994 Perşembe günü, önceden tahmin edildiği gibi hedefine ulaştı: Sendikal birlikte tarihi bir gün olarak toplumsal mücadeleler içindeki yerini aldı. Bütün ülke, okulu olan her kent, bir baştan diğerine yürüdü. Gösterideydi. Paris'teki yürüyüş yanında yüz kadar başka gösteri ve yürüyüş düzenledi, diğer kentlerde. Bunlardan yirmi bin kadar gösterici toplayanlar bile oldu. Önemlilerini sıralayalım:

Ülkenin ikinci kenti **Lyon**'da: Önce sabahtan itibaren üç-dört bin liseli ve üniversite öğrencisi kent

merkezine yürüdüler. Bütün kent merkezini dolaştılar. Öğleden sonra sendikalarla birlikte ortak/birleşik mitinge katıldılar. Toplam yirmi bin kişi. Dağılıştan sonra bazı gençlerle polis arasında çatışma oldu: Birkaç gözaltıyla sonuçlandı.

Doğu kentlerinden **Grenoble**'da sabahtan itibaren beş yüz kadar liseli gösteri için çağrı yürüyüşü düzenlediler. Öğleden sonraki gösteriye beş bin kişi katıldı: Gardan kent merkezine yürüdü.

Kuzey'in madenci bölgesi ve daha birkaç gün önceye kadar balıkçı grev ve gösterileriyle gündemin başına oturan kentlerinde en geniş gösteriler yapıldı: İşsizliğin gençler arasında %30'u geçtiği Kuzey'in çocukları mücadelede kararlı. **Cambrai, Boulogne-Sur-mer, Bethune, Aras, Valenciennes, Turcoing, Calais** ve bütün kasaba ve kentler yürüdüler. Bölge merkezi **Lille'de**, üçte ikisi liselilerden oluşan, yirmi binden fazla insan gösterideydi. Bir genç bayan "**SMİC-Jeunes** yüzünden günlerdir rüyamda ileride SDF (Yersiz-yurtsuz) olacağımı görüyorum. Hükümet kararnameğini mutlaka geri almalı. Yoksa yarın yine sokaktayız." Bir başkası "Eğer böyle giderse bu işin sonu kötü hükümet için." Seksenlerinde bir bayan, "Oğlum ve torunlarım için protesto yürüyüşündeyim. İşsizlikten usandık." dedi.

Rennes kentinde beş bin kişi yürüdü. Kent Garı öğrencilerce bir saat işgal edildi. **Brötanya**'nın diğer kentleri de gösterideydiler. **Nantes**'ta altı bin kişi yürüdü. Çatışmalar Nantes'da gece de sürdü.

Bordeaux'da bu kent için bir rekor olan on bin kişilik bir gösteri düzenledi. Üniversite grev kararı aldı. Öğrenciler ve öğretmenleri birlikte yürüdüler. Bir gün önce de liseli ve üniversiteli gençler yürümüşü.

Güney kentleri Kuzey ve Merkez Fransa'dan geri kalmadılar. En başta yirmi bin göstericiyle güneybatının üniversite kenti **Toulouse**'u saymalı. Sonra sırasıyla **Nîmes** (5 bin), **Marsilya** (7-15 bin). Akşam saatlerinde sayıları 15 bine yükselen Marsilyalı göstericileri temsilen on kadar öğrenci ve sendika lideri Vali ile görüştüler. Ve kararnamenin hemen geri çekilmesini istediler. **Montpellier**'de 5 bin kişi kent merkezinde ve üniversite kampüsünde gösterideydiler. **Perpignan** da geri kalmadı.

Avrupa Parlamentosu'nu barındıran **Strasbourg** kentinde 5 bin kişi yürüdü. Polisle çatışma çıktı. Yaralananlar ve gözaltına alınanlar oldu.

Montbeliar'da iki bin beş yüz kişi katıldı gösterilere.

Korsika Adası'nda bir gün önceden gösterilerle yaşayan **Bastia** kenti yeniden öğrencilerinin yürüyü-

şünü izledi. Polisin müdahalesi üzerine çatışma çıktı. Korsika'da **Porto-Vecchio, Ajaccio** ile diğer kent ve kasabalarda da gösteriler düzenlendi.

Gösteri düzenlenen önemli diğer kentler arasında şunları da saymalı: **Poitiers, Tours, Aix, Durkenque, Besançon, Bayonne, Cherbourg...**

Bu arada aynı gün İletişim Bakanı ve Grenoble Belediye Başkanı Alain Garignon, bir radyo programında sorunlarını kendisiyle telefonda tartışmak isteyen bir grup öğrenciyi, program sunucusuyla Bakanlık makamına davet etti. Ve sorunları birlikte ve kibarca tartıştılar. Ama herkes kendi görüşünü en ciddi biçimde savundu. Bakan'a göre, "Tartışıldıktan sonra çözümlenemeyecek hiçbir sorun yoktur."

Öğrenciler, işçiler, işsizler, sendika yöneticileri "**SMİC-Jeunes'e hayır**" da ısrarlılar. Atılan sloganlarda açık olarak bu görülüyor: "Edouard gömme dola-ba". "Bizi **SMİC-Jeunes'ten** kurtarınız". "**SMİC-Jeunes'e ölüm**." Ve Başbakan'a yönelik ağza alınması "ayıp" küfürler. Bütün bunlar göstericilerin inançlarının sarsılmazlığını ispat ediyor. Son bir hafta içinde birçoğu en az üç kez gösteriye katılan bu çocuklar, isteklerini elde etmeden durulacak gibi değiller. Bugün sorun artık bir namus ve hükümetle yarış sorununa dönüştü. Ya **SMİC-Jeunes** geri alınır. Ya gösteriler sürer. Gittikçe radikalleşerek.

Yeni bir umut doğdu çocuklar/öğrenciler/genç işçiler için: Gösteriler iyi düzenlenir, katılım iyi olursa istekler elde edilir mutlaka. Son birkaç aylık olaylar bunu gösteriyor: **Air-France'da** işçilerin direniş-grevi, Laik Okul için 16 Ocak'taki gösteri üzerine hükümetin iki kez adım atması. Toplumsal ilkbahar erken geldi "memleketime".

17 Mart gösterisine siyasi partiler mütevazı ve belli belirsiz katıldılar. Gösterinin akademik ve sendikal niteliğine gölge düşürmemek için. Ama aynı gün akşam saatlerinde PS (Sosyalist Parti), "Utancı verici kararname geri alınmalıdır.", FKP, "Hükümet artık geri alınımalıdır.", MC (Yurttaşlar Hareketi),

"Hemen geri çekilsin" dediler. Öğrenci birlikleri UNEF ile UNEF-İD ve öğrencilerin ortak oluşturdukları UNCE (Öğrenci Eşgüdüm Ulusal Birliği), hükümet, kararnamelerini geri çekmezse fakültelerde, lise, teknik okul ve meslek okullarında grev ve başka tür eylemlerle protestolarını genişleteceklerini/yayacaklarını duyurdular.

Nitekim ertesi gün, yani 18 Mart'ta, birçok kentte öğrenciler, polisin sert ve saldırgan tutumunu kınamak amacıyla yeni gösteriler düzenlediler. Lyon'da (6 bin kişi), Nancy'da (5 bin), Montchanin'de (2) ve Hoche'da (bin) göstericiler "**Flics fascistes, c'est vous les terroristes**" (Faşist polisler, teröristler sizsiniz) sloganlarıyla yürüdüler. CGT ve CFDT, çatışmalardan polisi sorumlu tuttular. Nantes Emniyet Müdürü'nün istifasını istediler. Gece geç saatlere kadar süren çatışmalarda Nantes polisinin provokasyon yaptığını iddia ettiler.

Öğrenci ve işçilerin ısrarla istemelerine karşın, hükümet, kararnamesini iptal etmeyeceğini açıkladı. Ancak 18 Mart sabahı Çalışma Bakanı Michel Giraud, yeni bir kararname hazırladığını ve pazartesi yayınlanacağını belirtti. Yeni kararnameye göre, işsiz gençler, patronlarıyla altı aylık sözleşme imzalayacaklar, işkolunda ve işletmede geçerli ücretin %80'i oranında bir ücretle ve işkolundaki çalışma süresinin %80'i kadar çalışacaklar. Geri kalan %20'lik zamanda ise işletmedeki bir usta yönetiminde mesleki eğitim görecekle. İşletme giderlerini artıracak bu kararnamenin patronlarca da eleştirileceği açık. Olayın başından beri hükümetin yanında açıkça yer almak istemeyen patronlar, hükümetin bocalamasını seyrettiler. Hükümet ve kararname uygulamasının bir deneme olduğunu ve yıl sonunda "gereki dersleri" öğrencilerle birlikte çıkaracağını da ekledi. Ancak işçi sendikaları ve öğrenciler, kararnamenin kesinlikle iptali için ağırlıklarını koymayı ve gösterilerini sürdürdüler. Ve sonunda hükümet kararnamesini iptal zorunda kaldı. Az daha Çalışma Bakanı istifaya bile zorlanıyordu...